

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ : ศึกษากรณี

ผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นและกระบวนการพิจารณาคำร้องขอให้

รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่¹

ตฤณธนา อภิวงษ์²

จากการศึกษาพบว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยหลักแล้วสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้ซึ่งประเทศไทยได้รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาทุกฉบับ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นดังกล่าวสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทั้งยังสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อประชาชน ไม่ว่าความผิดพลาดนั้นจะเกิดขึ้นเพราะการกระทำโดยทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นเอง หรือเกิดจากการกลั่นแกล้งหรือกล่าวหาใส่ความกัน หรือเกิดจากการสร้างพยานหลักฐานเท็จหรือหลักฐานปลอม ตลอดจนการเบิกความเท็จของพยานปากสำคัญในคดี อันเป็นผลทำให้กระบวนการยุติธรรมนั้นเกิดความผิดพลาด ท้ายที่สุดทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เป็นผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษทางอาญา โดยทั้งที่เขาเหล่านั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด อันเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าไม่สามารถให้ความยุติธรรมกับพวกเขาเหล่านั้นได้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จำเลยในบางคดีหลบหนีจากการพิจารณาคดีของศาล

“การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” เป็นมาตรการหนึ่งที่น่ามาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและแก้ไขความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นเหตุให้จำเลยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องถูกลงโทษทางอาญาทั้งที่จำเลยไม่ได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา นั้น ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า แม้ได้มีการวางกลไกการตรวจสอบที่รัดกุมในการรวบรวมและพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือโดยศาลยุติธรรมถึง 3 ชั้นศาลก็ตาม แต่ความผิดพลาดก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ : ศึกษากรณีผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นและกระบวนการพิจารณาคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ จรัส เถ่งวิทยา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้วยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 นั้นเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่บุคคลที่มีได้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่ฐานเดิมให้ได้มากที่สุด ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้โอกาสประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้ร้องขอต่อศาลให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ถึงแม้ว่าคดีจะถึงที่สุดแล้วก็ตาม³ แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาอยู่หลายประการที่ยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมทำให้ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้อย่างเต็มที่

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยผู้บริสุทธิ์อยู่หลายประการ ดังนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหานิยามความหมายของ คำว่า “บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา” เงื่อนไขประการหนึ่งของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ คือ บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มิได้บัญญัติ นิยามความหมายของ คำว่า “บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา” ไว้ ว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใดและหมายรวมถึงจำเลยที่หลบหนีและศาลได้อ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยหรือไม่ ซึ่งหากจำเลยนั้นยังมิได้รับการลงโทษ เนื่องจากจำเลยหลบหนีและศาลได้อ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลย ย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จึงอาจกล่าวได้ว่าในคดีที่จำเลยหลบหนีและศาลได้อ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลย ไม่อาจขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ดังนั้น แม้จะปรากฏต่อมาว่าในคดีที่จำเลยหลบหนีนั้น พยานบุคคลที่มาเบิกความต่อศาลและศาลใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้เบิกความเท็จหรือมีการนำพยานอื่นนอกจากพยานบุคคล เช่น พยานเอกสารหรือพยานวัตถุมาเป็นพยาน และศาลได้ใช้ในการประกอบการพิจารณาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด และภายหลังจำเลยได้ฟ้องคดีต่อศาลว่าพยานที่ใช้ในการประกอบการพิจารณาในคดีเดิมนั้นเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือพยานหลักฐานปลอมและศาลได้พิพากษาแล้วว่าเป็นพยานหลักฐานปลอม เป็นต้น กรณีดังกล่าวเหล่านี้ ย่อมเข้าหลักเกณฑ์ในการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ แต่เนื่องจากจำเลยได้หลบหนีและยังมิได้รับโทษตามคำพิพากษา จึงทำให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ซึ่งถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดและจำเลยได้หลบหนีไป ไม่สามารถขอให้รื้อฟื้นคดีเพื่อแก้ไขและลบล้างคำพิพากษาดังกล่าวนั้นได้ ทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิ เสรีภาพ จิตใจ หน้าที่การงาน ตลอดจนเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และวงศ์ตระกูลของจำเลย

ประเด็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เนื่องจากการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น เป็นการให้โอกาสจำเลยได้พิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของตนเองว่าตนมิใช่ผู้กระทำความผิด ตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เพื่อ

³ อภิรัตน์ นิยมไทย, หลักเกณฑ์ในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ , การปฏิรูปกฎหมาย : LAW REFORM, หน้า 159.

เป็นการพิสูจน์กลับคำพิพากษาในคดีเดิมและเป็นการแก้ไขเยียวยาให้แก่จำเลยจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด การที่ทบบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการแสดงตัวต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เอาไว้ ย่อมเป็นการเปิดช่องว่างและเปิดโอกาสให้แก่จำเลยที่ไม่บริสุทธิ์หรือไม่สุจริตได้มีโอกาสดำเนินเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อีกครั้ง โดยการมอบหมายให้ทนายความเป็นผู้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาแทน ส่วนตัวจำเลยก็ยังคงหลบหนีการลงโทษตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งการแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นย่อมเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ใจของจำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษก่อนที่จะยื่นคำร้องว่าจำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษไม่ได้เจตนาที่จะหลบหนี โดยให้จำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษมาแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะยื่นคำร้องนั่นเอง แต่หากจำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษที่จะยื่นคำร้องนั้นไม่มาแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะยื่นคำร้องหรือภายในเวลาที่ศาลกำหนดเท่ากับว่าจำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษนั้นมีเจตนาที่จะหลบหนี จึงไม่สมควรที่จะได้รับสิทธิในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อีกครั้งและเท่ากับว่าจำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษยอมรับว่าตนเป็นผู้กระทำความผิด

ประเด็นปัญหาที่สาม คือ ปัญหาการไต่สวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เนื่องจากการไต่สวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ชัดเจนว่าในวันไต่สวนคำร้องจะต้องทำการไต่สวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยในคดีเดิมหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญานั้นหรือไม่สามารถไต่สวนคำร้องลับหลังจำเลยได้หรือไม่ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 9 วรรคสองตอนท้ายได้เปิดช่องให้สิทธิแก่ผู้ร้องหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษมีสิทธิแต่งตั้งทนายความแทนตนได้ ซึ่งหากการไต่สวนคำร้องนั้นไม่ได้ทำต่อหน้าจำเลยในคดีเดิม หากมีการนำสืบพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์หรือโจทก์ร่วมในคดีเดิมโต้แย้งคัดค้านเป็นผลร้ายแก่จำเลยในคดีเดิมนั้น จะเป็นเหตุให้จำเลยกล่าวอ้างว่าการไต่สวนและสืบพยานในครั้งนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้ทำต่อหน้าจำเลยได้ อาจส่งผลให้ศาลต้องกลับไปดำเนินการพิจารณาสืบพยานในคดีนั้นซ้ำใหม่ต่อหน้าจำเลยอีกครั้งหนึ่ง

ประเด็นปัญหาที่สี่ คือ ปัญหาผลคำพิพากษาของศาลที่ให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติถึงการพิพากษาคดีของศาลเกี่ยวกับเหตุในลักษณะคดีไว้ ซึ่งหากคดีเรื่องหนึ่งมีจำเลยหลายคน และศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกจำเลยทุกคน ต่อมาจำเลยผู้หนึ่งยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างว่าพยานบุคคลที่เบิกความในคดีเดิมเบิกความเท็จและศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าพยานนั้นเบิกความเท็จหรืออ้างว่ามีพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญที่จะทำให้ศาลพิจารณาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลในคดีเดิมได้ เมื่อศาลได้พิจารณาคดีใหม่ตามคำร้องของจำเลยแล้วเชื่อได้ตามพยานหลักฐานของจำเลยที่ขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลจึงมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ในคดีเดิม เมื่อศาลยกฟ้องโจทก์ในคดีเดิมแล้วย่อมเท่ากับว่าจำเลยที่ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น มิได้เป็นผู้กระทำความผิดและจำเลยย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนตามกฎหมาย

แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษาของศาลที่ยกฟ้องโจทก์ในคดีเดิมและมีคำพิพากษาใหม่ว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดนี้ มีผลเพียงแก่จำเลยผู้ยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ไม่มีผลถึงจำเลยอื่นที่ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยซึ่งเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดีด้วย เท่ากับว่าจำเลยอื่นที่เป็นผู้บริสุทธิ์ยังคงต้องรับโทษตามคำพิพากษาในคดีเดิมทั้งที่คดีที่พิจารณาใหม่นั้น ศาลได้พิพากษายกฟ้องในคดีเดิมไปแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้สร้างความเสียหายให้แก่จำเลยหรือทายาทของจำเลยในกรณีที่จำเลยยังต้องถูกรับโทษอยู่ทั้งที่ตนเป็นผู้บริสุทธิ์

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ผู้ศึกษาพบว่ามิชชั่นเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาความหมายของคำว่า “บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา” ว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใด และหมายความรวมถึงจำเลยที่หลบหนีและศาลได้อ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยหรือไม่ ซึ่งหากจำเลยนั้นยังมิได้รับการลงโทษ เนื่องจากจำเลยหลบหนีและศาลได้อ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลย ย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการขอหรือรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จึงอาจกล่าวได้ว่าในคดีที่จำเลยหลบหนีและศาลได้อ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลย ไม่อาจขอหรือรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้

ผู้ศึกษาขอเสนอเพิ่มเติมความในมาตรา 4 และแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

เพิ่มเติมความในมาตรา 4 เป็นดังนี้

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา” หมายความว่า บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าบุคคลนั้นจะได้รับโทษแล้วหรือไม่ หรือมีเหตุตามกฎหมายหมายที่ไม่ต้องรับโทษ หรือไม่อาจบังคับโทษตามคำพิพากษาได้”

มาตรา 5 “บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา มีสิทธิร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้เมื่อปรากฏว่า

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ไม่ได้กระทำความผิด”

การเสนอเพิ่มเติมความในมาตรา 4 และแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ดังกล่าว ทำให้ง่ายต่อการตีความ คำว่า “บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา” ว่าบุคคลใดบ้างที่สามารถขอหรือรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่ต้อง

คำพิพากษาถึงที่สุด แต่ไม่ได้รับโทษตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะเพราะมีเหตุตามกฎหมายหมายที่ไม่ต้องรับโทษ หรือไม่อาจบังคับโทษตามคำพิพากษาได้ เช่น คดีที่ศาลรื้อถอนโทษหรือรื้อถอนกำหนดโทษ หรือคดีที่จำเลยหลบหนี เป็นต้น เพื่อให้มีสิทธิร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

2. ปัญหาการยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

การที่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการแสดงตัวต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เอาไว้ ย่อมเป็นการเปิดช่องว่างและเปิดโอกาสให้แก่จำเลยที่ไม่บริสุทธิ์หรือไม่สุจริตได้มีโอกาสกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อีกครั้ง โดยการมอบหมายให้ทนายความเป็นผู้ยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาแทน ส่วนตัวจำเลยก็ยังหลบหนีการลงโทษตามคำพิพากษาของศาล

ผู้ศึกษาขอเสนอเพิ่มความใน วรคหำ ของมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นดังนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า "คำร้องให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้นหรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น เว้นแต่

(1) คดีของศาลอาญาศึกหรือศาลประจำหน่วยทหาร ให้ยื่นต่อศาลทหารกรุงเทพ

(2) คดีของศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่กฎหมายกำหนดให้เป็นศาลทหาร และศาลนั้นไม่เป็นศาลทหารสำหรับคดีนั้นแล้ว ให้ยื่นต่อศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่เคยเป็นศาลทหารนั้น หรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น

ในคำร้องดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ต้องอ้างเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 โดยละเอียดชัดเจน และถ้าประสงค์จะขอค่าทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน ให้ระบุการขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนไว้ในคำร้องนั้นด้วย คำขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนนั้นมิให้เรียกค่าธรรมเนียมศาล

สิทธิดังกล่าวในวรรคก่อนมิให้รวมถึงสิทธิในทางทรัพย์สิน

ในกรณีที่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลทหาร ให้บุคคลตามมาตรา 6 (1) (2) (3) และ (4) มีสิทธิดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารและแต่งตั้งทนายแทนตนได้ เพื่อประโยชน์ในการไต่สวนตามมาตรา 9 และการพิจารณาพิพากษาตามมาตรา 13 หรือการดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าศาลตาม (2) เป็นศาลทหาร

ในกรณีบุคคลที่ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง เป็นบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา ตามมาตรา 6(1) ให้บุคคลนั้นมาแสดงตนต่อเจ้าพนักงานศาลในขณะยื่นคำร้องหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด มิฉะนั้นให้ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้อง

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว เป็นหลักประกันในคดีอาญาอย่างหนึ่งที่กำหนดให้จำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษ ต้องแสดงความบริสุทธิ์ใจก่อนที่จะยื่นคำร้องว่าจำเลยหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษ ไม่ได้มีเจตนาที่จะหลบหนีและเป็นการปิดช่องว่างมิให้บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาที่ไม่สุจริตใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทำให้

ตนกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงผลคำพิพากษาใหม่

3. ปัญหาการไต่สวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 9 วรรคสองตอนท้ายได้เปิดช่องให้สิทธิแก่ผู้ร้องหรือบุคคลผู้ต้องรับโทษมีสิทธิแต่งตั้งทนายความแทนตนได้ ซึ่งหากการไต่สวนคำร้องนั้นไม่ได้ทำต่อหน้าจำเลยในคดีเดิม หากมีการนำสืบพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์หรือโจทก์ร่วมในคดีเดิมโต้แย้งคัดค้านเป็นผลร้ายแก่จำเลยในคดีเดิมนั้น จะเป็นเหตุให้จำเลยกล่าวอ้างว่าการไต่สวนและสืบพยานในครั้งนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้ทำต่อหน้าจำเลยได้ อาจส่งผลให้ศาลต้องกลับไปดำเนินการพิจารณาสืบพยานในคดีนั้นซ้ำใหม่ต่อหน้าจำเลยอีกครั้งหนึ่ง

ผู้ศึกษาขอเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นดังนี้

มาตรา 9 บัญญัติว่า “ให้ศาลที่ได้รับคำร้องทำการไต่สวนคำร้องนั้น โดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยในคดีเดิม ว่าคดีมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ เว้นแต่จำเลยได้ถึงแก่ความตายแล้ว หรือในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง ศาลจะไต่สวนคำร้องหรือไม่ก็ได้ ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนคำร้องก็ให้ศาลส่งรับคำร้องและดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด

ในการไต่สวนคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งวันนัดไต่สวนไปให้โจทก์ในคดีเดิมทราบ ในกรณีที่โจทก์ในคดีเดิมมิใช่พนักงานอัยการ ให้ส่งสำเนาคำร้องและแจ้งวันนัดไต่สวนให้พนักงานอัยการทราบด้วย พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมจะมาฟังการไต่สวนและซักค้านพยานของผู้ร้องด้วยหรือไม่ก็ได้ ผู้ร้องและโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิแต่งตั้งทนายแทนตนได้

เมื่อได้ไต่สวนคำร้องแล้ว ให้ศาลที่ไต่สวนคำร้องส่งสำนวนการไต่สวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์โดยไม่ชักช้า

ให้ผู้พิพากษา ตุลาการของศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่กฎหมายกำหนดให้เป็นศาลทหารหรือตุลาการพระธรรมนูญคนเดียวมีอำนาจไต่สวนคำร้องและทำความเห็นได้”

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว ถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่ง เพื่อให้จำเลยอยู่ในอำนาจศาล ซึ่งหากมีตัวจำเลยมาอยู่ร่วมด้วยในการไต่สวนคำร้องหรือในชั้นพิจารณาคำร้อง ศาลสามารถควบคุมตัวจำเลยเพื่อนำตัวกลับไปปรับโทษตามคำพิพากษาได้ แต่หากไม่มีตัวจำเลยอยู่ด้วยในขณะที่ไต่สวนคำร้องหรือพิจารณาคำร้อง หากศาลมีคำสั่งยกคำร้อง ศาลจะไม่สามารถติดตามตัวจำเลยมารับโทษตามคำพิพากษาได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นการปิดช่องว่างไม่ให้จำเลยกล่าวอ้างว่าการไต่สวนหรือสืบพยานนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้ทำต่อหน้าจำเลย

4. ปัญหาผลคำพิพากษาของศาลที่ให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

จากสภาพปัญหาผลคำพิพากษาของศาลที่ยกฟ้องโจทก์ในคดีเดิมและมีคำพิพากษาใหม่ว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดนั้น มีผลเพียงแก่จำเลยผู้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เท่านั้น ไม่มีผลถึงจำเลยอื่นที่ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยซึ่งเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดีด้วย

ผู้ศึกษาขอเสนอเพิ่มเติมความใน วรรคสาม ของมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นดังนี้

มาตรา 13 “การพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ศาลมีอำนาจ

(1) ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอาญาฎีกาให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไป และถ้าเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิมได้กระทำความผิด ก็ให้พิพากษายกคำรื้อฟื้นนั้นเสีย แต่ถ้าเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิมมิได้กระทำความผิด ให้พิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด

(2) ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาและทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี พิจารณาเพื่อพิพากษายกคำร้อง หรือยกคำพิพากษาเดิม และพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด

ในกรณีที่มิมีคำขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนตามมาตรา 8 วรรคสอง เมื่อศาลตาม (1) หรือ (2) พิจารณาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับสิทธิคืนด้วย

ในคดีซึ่งศาลให้ลงโทษจำเลยหลายคนในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกันหากมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในการคดีเดิมมิได้กระทำความผิด ให้พิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด หากเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ให้ศาลมีอำนาจพิพากษาลดโทษไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้ยื่นคำร้อง ว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิดด้วย”

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว เป็นการให้อำนาจศาลในการพิพากษาในคดีที่มีจำเลยหลายคนร่วมกระทำความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกันซึ่งเป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี โดยให้มีผลถึงจำเลยอื่นที่ไม่ได้ยื่นคำร้อง ให้ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิดด้วย เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในคดีและลดจำนวนปริมาณคดี ที่จำเลยอื่นในคดีเดิมต้องมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้ศาลพิพากษาว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์

เอกสารอ้างอิง

รวีภัทร์ ฉัตรไชยเดช . “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ : ศึกษากรณีเงื่อนไข ในการยื่นคำร้องและผู้มีสิทธิร้องขอให้รื้อฟื้นคดี”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2562.

อวิภารัตน์ นิยมไทย. หลักเกณฑ์ในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. การปฏิรูปกฎหมาย : LAW REFORM.